

26 Νοεμβρίου 2015

Η επανίδρυση της Μονής του Αποστόλου Ανδρέα και τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της

[/ Ειδήσεις και Ανακοινώσεις / Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός](#)

Μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα, στην περιοχή, όπου αργότερα ανηγέρθη η μεγαλοπρεπής Μονή του Αποστόλου Ανδρέα, στην άκρη της χερσονήσου της Καρπασίας, υπήρχε μόνο ο παλαιός ναός του 15ου αιώνα και κάποιες καλύβες, όπου κατέφευγαν όσοι κάτοικοι του Ριζοκαρπάσου είχαν κτήματα σε αυτήν. Τότε εγκαταστάθηκε πλησίον του παλαιού ναού ο π. Ιωάννης Νικόλα Διάκου, ο οποίος ανεδείχθη στη συνέχεια στον νέο κήτορά της. Ο π. Ιωάννης γεννήθηκε στις 10 Σεπτεμβρίου του 1827 στο Ριζοκάρπασο, όπου και νυμφεύτηκε σε νεαρή ηλικία. Πολύ σύντομα, όμως, απεβίωσαν η σύζυγος και το νεογέννητο παιδί τους, με αποτέλεσμα ο ίδιος, απογοητευμένος από το πρόσκαιρο της ανθρώπινης ύπαρξης, να εγκαταλείψει τη γενέτειρά του και, γύρω στο 1850, να εγκαταβιώσει για κάποιο χρονικό διάστημα στη Μονή Κύκκου, όπου και ρασοφόρεσε. Στην Ελληνική Σχολή που λειτουργούσε την περίοδο αυτή στα μοναστηριακά κτήρια, έμαθε, πιθανότατα, να διαβάζει και να γράφει στοιχειωδώς, αφού ακόμη και αυτή η υπογραφή του, όπως διαπιστώνουμε από μεταγενέστερα έγγραφα, περιέχει ορθογραφικά λάθη.

Μετά από παραμονή μερικών χρόνων στη Μονή, ο π. Ιωάννης επέστρεψε στην Καρπασία, για να εκπληρώσει παλαιότερο τάμα και να ανεγείρει ναό αφιερωμένο στον Απόστολο Ανδρέα. Για τον σκοπό αυτό πραγματοποίησε εράνους στα χωριά της κυπριακής υπαίθρου, περιφέροντας εικόνα του Αποστόλου και ζητώντας την οικονομική ενίσχυση των κατοίκων. Τελικά, το 1855 εγκαταστάθηκε στην περιοχή,

όπου υπήρχε ο παλαιός ναός και άρχισε την ανέγερση νέου. Στο μεταξύ, χειροτονήθηκε Ιεροδιάκονος αρχικά και Ιερομόναχος στη συνέχεια από τον Αρχιεπίσκοπο (1854-1865) Μακάριο Α΄, ο οποίος έθεσε το όλο εγχείρημα κάτω από την πνευματική του καθοδήγηση. Μερικά χρόνια αργότερα, ο διάδοχος του Μακαρίου, νέος Αρχιεπίσκοπος (1865-1900) Σωφρόνιος, τη μέρα των εγκαίνιων του ναού, στις 15 Αυγύστου 1867, προχείρισε σε κάποια από τις περιοδείες του στην Καρπασία, τον π. Ιωάννη σε Οικονόμο, προσδίδοντας έτσι μεγαλύτερο κύρος στο ιερατικό του σχήμα και στην αξία του προσκυνήματος.

Ας σημειωθεί, ότι από την περίοδο αυτή σώζεται αντίγραφο του παλαιότερου, από ό,τι έχουμε υπόψη μας, εγγράφου που σχετίζεται με τη νεότερη ιστορία της Μονής του Αποστόλου Ανδρέα. Περιλαμβάνεται σε Κώδικα της Μονής, του έτους 1898, που σήμερα φυλάσσεται στο Αρχείο της Αρχιεπισκοπής Κύπρου και φέρει ημερομηνία την 1η Ιανουαρίου 1866. Αφορά δε τις γενικές οδηγίες, που δόθηκαν στον π. Ιωάννη από τον Αρχιεπίσκοπο Σωφρόνιο, για την καταγραφή των διαφόρων περιουσιακών στοιχείων της Μονής και τον τρόπο διαχείρισής τους: έπρεπε να σημειώνονται σε τέσσερις ξεχωριστές ενότητες, που περιελάμβαναν τα άμφια και ιερά σκεύη του ναού, τις οικίες, τα χωράφια και τα δένδρα, τους λογαριασμούς εσόδων - εξόδων και τα χρέη και τους οφειλέτες της Μονής.

Για την ανέγερση του νέου ναού, ο π. Ιωάννης ζήτησε τη βοήθεια των πιστών και πραγματοποίησε επανειλημμένως εράνους, τόσο στα χωριά της περιοχής, όσο και ανάμεσα στους Χριστιανούς κατοίκους της Μικράς Ασίας. Σημαντική βοήθεια για τον σκοπό αυτό του παρέσχε ένας ευσεβής Χριστιανός από τη Σαλαμιού της Πάφου, ο Κωνσταντίνος Μαυρομάτης (1831-1903), ο οποίος ήταν εγκατεστημένος στη Μερσίνα και προμήθευσε τον Κύπριο Ιερομόναχο με ξυλεία για την κατασκευή των θυρών και των παραθύρων. Ο Μαυρομάτης ήταν ένας από τους ισχυρότερους οικονομικούς παράγοντες της Κιλικίας στα τέλη του 19ου αιώνα και υπήρξε μέγας ευεργέτης της ελληνικής εκπαίδευσης της Μερσίνας και κτήτορας ναών στην περιοχή. Ανάμεσα στα εκπαιδευτήρια, που ενίσχυε οικονομικά, ήταν και το Παρθεναγωγείο της Μερσίνας, το οποίο μετονομάσθηκε, μετά τον θάνατό του, που συνέβη το 1903, σε «Μαυρομάτειο Παρθεναγωγείο», όταν ο γιος του, Αντώνιος, ανέλαβε εξ ολοκλήρου τη συντήρησή του «εις μνήμην του φιλομούσου πατέρα του».

Μοναδική μαρτυρία για την προσπάθεια επανίδρυσης της Μονής και για τη σημαντική βοήθεια, που παρέσχε ο Μαυρομάτης στην ανέγερσή της, διέσωσε «το αρχαιότερο μέλος της», Ιερομόναχος Ανδρέας Πέτρου (1852-1938), σε συνέντευξή του, που καταγράφηκε το 1936, δύο χρόνια πριν από τον θάνατό του. Ο π. Ανδρέας προσήλθε σε νεαρή ηλικία στη Μονή, γνώριζε από αφηγήσεις του κτήτορά της τις

δυσκολίες, που αντιμετώπισε για την εξεύρεση πόρων για την ανέγερσή της, και τον συνόδευσε στις περιοδείες και στους εράνους, που πραγματοποίησε.

Σύμφωνα με όσα αναφέρει, το 1863 ο π. Ιωάννης είχε ζητήσει άδεια για την ανέγερση του ναού από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, καθώς και τον διοικητή του νησιού, επειδή ήταν απαραίτητη για τον σκοπό αυτό, στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, και η συναίνεση των Οθωμανικών Αρχών. Ωστόσο, η απάντηση ήταν αρνητική, αφού θεωρήθηκε ότι δεν ήταν απαραίτητη η ύπαρξη μεγάλου ναού στην απομακρυσμένη Καρπασία. Ο π. Ιωάννης αντέτεινε τότε, ότι είχε τα χρήματα από εισφορές των πιστών, που είχαν αγκαλιάσει με θέρμη την προσπάθειά του και είχαν αρχίσει να μεταβαίνουν για προσκύνημα στην περιοχή, όπου υπήρχε ο παλαιός ναός. Παρόλα αυτά, όμως, δεν κατάφερε να εξασφαλίσει τη σχετική άδεια. Βέβαιος, όμως, ότι το έργο του ήταν θεάρεστο, όταν επέστρεψε στο Ριζοκάρπασο ενημέρωσε, σύμφωνα με τα λεγόμενα του π. Ανδρέα, τους προεστούς της κωμόπολης και άρχισε να κτίζει τη νέα εκκλησία. Η ανέγερση του ναού ολοκληρώθηκε μετά από μερικά χρόνια, με τη βοήθεια και των κατοίκων Ριζοκαρπάσου, οπότε εγκαινιάσθηκε, στις 15 Αυγούστου 1867, από τον νέο Αρχιεπίσκοπο Σωφρόνιο. Όπως αναφέρει ο π. Ανδρέας, ο Σωφρόνιος όχι μόνο δεν επέπληξε τον π. Ιωάννη «για την παρακοή του», αλλά τον συνεχάρη για τον ζήλο και την εργατικότητά του και τον προχείρισε, κατά τη διάρκεια των εγκαινίων, σε Οικονόμο.

Ακολούθως, ο γέροντας κληρικός σημείωσε ότι το 1877 υπήρχε μεγάλη δυστυχία στο νησί, γεγονός που έπληξε και τη Μονή, η οποία δεν είχε σιτάρι και κριθάρι για τη φιλοξενία των προσκυνητών. Γι' αυτό και ο π. Ιωάννης μετέβη, μαζί με τον π. Ανδρέα, για την αγορά σιτηρών στη Μερσίνα, όπου ο Μαυρομάτης με πολλή προθυμία τους φιλοξένησε στο αρχοντικό του και ανέλαβε να τους προμηθεύσει με την αναγκαία ποσότητα σιταριού, κριθαριού και αχύρου. Στη συνέχεια, αμφότεροι επέστρεψαν στην Κύπρο, όπου μετά από μερικές ημέρες παρέλαβαν διά θαλάσσης τα όσα είχαν παραγγείλει, μαζί με επιστολή, που τους πληροφορούσε, ότι αποτελούσαν δωρεάν του και δεν χρειαζόταν να πληρώσουν. Σύμφωνα με τον π. Ανδρέα, το 1880 ο Μαυρομάτης προσέφερε επίσης μεγάλη ποσότητα ξυλείας, που χρησιμοποιήθηκε για την ανέγερση των ξενώνων και για διάφορες οικοδομικές εργασίες στα σχολεία Ριζοκαρπάσου. Ακόμη, το 1886 έστειλε την αναγκαία ποσότητα νομισμάτων για την επιχρύσωση της προσκυνηματικής εικόνας του Αποστόλου Ανδρέα.

Ο π. Ιωάννης επεδίωξε από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσης της Μονής να καταστήσει το νέο εκκλησιαστικό ίδρυμα παγκύπριο προσκύνημα, όπου οι πιστοί μπορούσαν να λειτουργηθούν και να ανανεωθούν πνευματικά. Γι' αυτό και δεν του

προσέδωσε τα χαρακτηριστικά Μονής, στην οποία να εγκαταβιώνει μοναχική αδελφότητα. Το γεγονός αυτό επεσήμαναν διάφοροι περιηγητές, όπως ο Ντ. Χόγκαρθ (D.G. Hogarth), ο οποίος σημείωσε ότι διέμεναν στη Μονή, κατά τη δεκαετία του 1880, μόνο ο νέος κτήτορας και δύο λαϊκοί υπηρέτες. Ο Χόγκαρθ αναφέρει επίσης, ότι οι επισκέπτες της ήταν κάποιοι «τυχαίοι ταξιδιώτες», ή μερικοί ναύτες για την προμήθεια νερού από το παρακείμενο αγίασμα, από το οποίο, όπως σημειώνει, αντλούσε τη φήμη της.

Οι μόνοι άγαμοι ιερωμένοι, που είναι γνωστό ότι διέμεναν στη Μονή, κατά τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της, ήταν ο προαναφερθείς π. Ανδρέας Πέτρου και ο Ιερομόναχος Πανάρετος (1855-1907), αμφότεροι από το Ριζοκάρπασο. Ο τελευταίος ήταν συγγενής του κτήτορα και προσήλθε σε νεαρή ηλικία στη Μονή, στα τέλη της δεκαετίας του 1870, οπότε ιερώθηκε και υπηρέτησε μέχρι τον πρόωρο θάνατό του, που συνέβη το 1907. Τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα υπηρέτησαν επίσης και μερικοί άλλοι άγαμοι κληρικοί, όπως ο Ιερομόναχος Νικόδημος από τη Γιαλούσα και ο Ιεροδιάκονος Ανδρέας Κούμπας από το Ριζοκάρπασο. Δεν αποτελούσαν, όμως, μέλη κάποιας αδελφότητας, αλλά διορίζονταν από τη διαχειριστική επιτροπή της Μονής και, μαζί με τους έγγαμους κληρικούς του Ριζοκαρπάσου, οι οποίοι μετέβαιναν με τη σειρά στον Απόστολο Ανδρέα, τελούσαν τις εκκλησιαστικές ακολουθίες και εξυπηρετούσαν τους προσκυνητές.

Η ανέγερση του νέου ναού και της πρώτης φάσης των μοναστηριακών κτισμάτων ολοκληρώθηκε, με πολλές δυσκολίες και σκληρή εργασία, στα μέσα της δεκαετίας του 1860, οπότε κλήθηκε ο Αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος και τέλεσε τα εγκαίνια, στις 15 Αυγούστου 1867, ημέρα που η Εκκλησία γιορτάζει την Κοίμηση της Θεοτόκου. Έκτοτε, η μέρα αυτή ορίστηκε για την τέλεση της πανήγυρης της Μονής, αφού την 30ή Νοεμβρίου, οπότε τιμάται η μνήμη του Αποστόλου Ανδρέα, ο καιρός είναι χειμερινός και παρουσιάζονταν αρκετές δυσκολίες για την προσέλευση προσκυνητών, εξαιτίας των δύσκολων συνθηκών μετακίνησής τους, κατά τα παλαιότερα χρόνια.

Για τη ζωή στη Μονή, μετά την επαναλειτουργία της, αναφέρονται επίσης οι βρετανικής καταγωγής Σάμουελ Μπέικερ (Samuel Baker) και Εσμέ Σκοτ Στήβενσον (Esme Scott Stevenson), που την επισκέφθηκαν λίγους μήνες μετά την καθεστωτική αλλαγή του 1878. Ο Μπέικερ μετέβη στη Μονή το 1879 και δημοσίευσε τις εντυπώσεις του από τη ζωή σε αυτήν και τη συνάντησή του με τον φιλόξενο Οικονόμο της, που όπως αναφέρει, παρά την οικονομική του δυσπραγία, του προσέφερε ένα μεγάλο μπουκάλι κρασί. Σημειώνει ακόμη, ότι ήταν ανεξάρτητη από τους Αρχιερείς, γεγονός που την εξαιρούσε από τις υπόλοιπες Μονές του

νησιού. Τέλος, αναφέρει ότι σε καλύβες γύρω από το καθολικό έμεναν αρκετοί φτωχοί άνθρωποι, που ασχολούνταν με τη βοσκή μεγάλου αριθμού ζώων, όπως αιγών, προβάτων, βοδιών, γαϊδουριών, αλόγων και πολλών άλλων, που ζούσαν ελεύθερα στη γύρω περιοχή.

Η Στήβενσον επισκέφθηκε την ίδια εποχή το «μικρό μοναστήρι» του Αποστόλου Ανδρέα, όπως το αποκαλεί, και φιλοξενήθηκε στον ξενώνα, που βρισκόταν σε μικρή απόσταση από τον ναό. Όπως και ο Μπέικερ, η Στήβενσον αναφέρει ότι σε λιτά σπιτάκια, που ήταν διάσπαρτα στον γύρω χώρο, διέμεναν μερικοί λαϊκοί υπηρέτες με τις οικογένειές τους. Σημειώνει ακόμη, ότι η εκκλησία είχε αρκετές καινούργιες εικόνες και επιχρυσωμένο τέμπλο, που έγινε με δαπάνη πτωχών πιστών, οι οποίοι ευλαβούντο τον Απόστολο. Τέλος καταγράφει την παράδοση για έλευση του Πρωτόκλητου μαθητή στην περιοχή και αναφέρει ότι μετέφερε μαζί του την εικόνα της Παναγίας του Κύκκου, συγκύζοντας προφανώς τα όσα άκουσε, αφού ως γνωστό η μεταφορά της θαυματουργής εικόνας στην Κύπρο τοποθετείται στα τέλη του 11ου αιώνα και συνδέεται με τη Μονή Κύκκου και όχι με τη Μονή του Αποστόλου Ανδρέα.

Κωστής Κοκκινόφτας

Πηγή: churchofcyprus.org.cy